

การพัฒนาเครือข่ายการบริหารจัดการขยะเพื่อผลสำเร็จของโครงการ
กรุงเก่าเมืองสะอาด อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*
THE WASTE MANAGEMENT NETWORK DEVELOPMENT FOR SUCCESS
OF THE OLD CAPITAL-CLEAN CITY PROJECT, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA
DISTRICT, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

ภัทรกร จำเริญ

Phatharaporn Jaipheng

วัชรพิพัฒน์ ศิลปรัตน์

Watcharawipat silaparataana

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ประเทศไทย.

Nakhon Pathom Rajabhat University, Thailand.

E-mail: thian2524@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระดับองค์ประกอบของเครือข่ายในการบริหารจัดการขยะของโครงการกรุงเก่าเมืองสะอาด (2) ระดับผลสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมของโครงการกรุงเก่าเมืองสะอาด และ (3) แนวทางการยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการขยะของโครงการกรุงเก่าเมืองสะอาด การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงปริมาณมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่เป็นผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมจำนวน 252 คน ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้แทนภาคเอกชน ผู้บริหารส่วนราชการ และผู้แทนภาคเครือข่าย รวมจำนวน 5 คน ใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของเครือข่ายในการบริหารจัดการขยะพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับองค์ประกอบตามค่าเฉลี่ยคือ เป้าหมายในการเข้าร่วมเครือข่าย รองลงมาคือ ระบบบริหารจัดการภายในเครือข่าย ประโยชน์ของเครือข่าย และปฏิสัมพันธ์ภายในเครือข่าย

* Received: 10 May 2024; Revised: 29 June 2024; Accepted: 30 June 2024

2) ผลสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมของโครงการกรุงเก่าเมืองสะอาดพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย คือ ปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชนลดลง รองลงมาคือ การสร้างเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และจุดเรียนรู้การบริหารจัดการขยะแบบครบวงจรในชุมชน และ 3) ข้อเสนอแนะในการการบริหารจัดการขยะของโครงการกรุงเก่าเมืองสะอาดในอนาคต คือ การลดปริมาณขยะในชุมชน ได้แก่ การขยายพื้นที่ดำเนินการในชุมชนต่าง ๆ ที่สนใจเข้าร่วมโครงการให้ครบทุกตำบล และการประสานขอความร่วมมือจากตลาดชุมชน เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมตลาดปลอดโฟมพัฒนาจุดเรียนรู้การบริหารจัดการขยะแบบครบวงจร โดยจัดตั้งกองทุนธนาคารขยะระดับอำเภอ

คำสำคัญ: เครือข่าย, การบริหารจัดการขยะ, กรุงเก่าเมืองสะอาด, การพัฒนา

Abstract

The research's objectives were (1) to study the level of network factor in waste management of the Old Capital-clean City Project, (2) to study the level of success in carrying out activities of the Old Capital-clean City Project, and (3) to study the guidelines for improving the waste management efficiency the Old Capital-clean City Project. This research was mixed-method. The quantitative research consisted of a sample group of people who were community leaders; subdistrict headmen; village headmen; and representatives of local administrative organizations, a total of 252 people. Data was collected by questionnaire and the data was statistically analyzed by mean and standard deviation. For the qualitative informants including the representatives of the private sector; government executives; and networks and associations, a total of 5 people, the interview form was used for collecting information.

The research results found that 1) components of the network in waste management were overall at a high level, sorted by average; the goal of joining the network, the management system within the network, network benefits, and interactions within the network. 2) The successful results in activities of the Old Capital-clean City Project were overall at a high level, sorted by average; the amount of solid waste in the community decreased, the creation of a network to conserve natural

resources and the environment, and a learning point for integrated waste management in the community. 3) Suggestions for waste management of the Old Capital-clean City Project in the future were to reduce the amount of waste in the community; expand the area of operation wider to those new participants to complete subdistricts, coordinate and request cooperation from community markets to join in foam-free market activities, and develop learning points for comprehension waste management by setting up a district-level garbage bank fund.

Keywords: Network, Waste Management, Old Capital-Clean City, Development

บทนำ

จากแผนพัฒนาอำเภอพระนครศรีอยุธยา ปีพุทธศักราช 2566-2567 ระบุว่า มีการขยายตัวของชุมชน และเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม รวมถึงมีแรงงานต่างด้าวเข้ามาอาศัยและทำงานในพื้นที่เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ ยังมีถนนสายหลักและสายรอง ซึ่งเป็นทางผ่านก่อนเดินทางเข้าสู่กรุงเทพมหานคร และไปสู่จังหวัดทางภาคเหนือ จึงทำให้มีจุดเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน สำหรับประเด็นปัญหาของพื้นที่อำเภอพระนครศรีอยุธยามีหลากหลายประการ ได้แก่ ความเจริญของสังคมเมือง และการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม และการเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดปัญหาด้านมลภาวะต่าง ๆ รวมถึงปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ และปัญหากลุ่มเปราะบางในพื้นที่ ทั้งนี้ จากการจัดทำแผนพัฒนาอำเภอซึ่งมาจากความเห็นของทุกภาคส่วนในพื้นที่ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ปัญหาที่มีความสำคัญและเร่งด่วนที่สุดในปัจจุบันคือ ปัญหาการจัดการขยะ ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกับผลการประเมินศักยภาพตามตัวชี้วัดระดับจังหวัด ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ระบุว่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรให้ความสำคัญในการรักษาศักยภาพการเจริญเติบโต และการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจจากฐานทรัพยากรที่มีอยู่ โดยเน้นการเติบโตทุกด้านอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยคำนึงผลกระทบด้านคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม และเร่งรัดจัดการปัญหาขยะ คุณภาพน้ำ มลพิษทางอากาศ ซึ่งกระทบต่อคุณภาพชีวิตและแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลก รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนากลุ่มเกษตรกร SMEs และวิสาหกิจชุมชน เพื่อยกระดับการกระจายรายได้ ซึ่งทำให้การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (พ.ศ. 2566-2570) ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมควบคู่การรักษาสิ่งแวดล้อม ทั้งการดูแล

คุณภาพน้ำ ปริมาณขยะ มลพิษทางอากาศ และเตรียมพร้อมภัยธรรมชาติต่าง ๆ ซึ่งกำหนดไว้ในประเด็นการพัฒนาที่ 1 ด้านการพัฒนาเมืองและชุมชนน่าอยู่สู่เมืองแห่งความสุข ที่กำหนดให้มีตัวชี้วัดที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมของชุมชนที่นำไปใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้น (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2565)

นอกจากนี้ เป้าหมายดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีพื้นที่ และภารกิจทับซ้อนกัน ได้แก่ แผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่กำหนดให้ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีเป้าประสงค์ที่ 1 อยุธยาเมืองสะอาดและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดแนวทางที่เกี่ยวข้องไว้อย่างน้อย 2 แนวทางคือ ให้มีการเฝ้าระวัง ควบคุม และจัดการมลพิษทางน้ำ ทางอากาศ ขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และสร้างจิตสำนึก รณรงค์ ส่งเสริมและสร้างเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เครือข่ายการเฝ้าระวัง ควบคุม และจัดการมลพิษทางน้ำ ทางอากาศ ขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล รวมถึงเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ได้กำหนดให้ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ 4 ด้านการส่งเสริมบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเมืองสะอาดและมีการบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน ด้วยการสร้างจิตสำนึกความตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการบำบัด จัดการขยะ รวมถึงให้มีการเฝ้าระวัง ป้องกัน บำบัด และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม (อำเภอพระนครศรีอยุธยา, 2565)

จากเป้าหมายและแนวทางดังกล่าวจะเห็นว่า การเริ่มต้นพัฒนาอำเภอพระนครศรีอยุธยาด้วยการจัดทำโครงการกรุงเก่าเมืองสะอาด จึงเป็นแนวทางที่ช่วยแก้ไขปัญหาได้หลากหลายมิติคือ เพราะมีการวางกิจกรรมที่ร้อยเรียงกันไปอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายเข้าร่วมกิจกรรมทั้งในชุมชน สถานศึกษา ศาสนสถาน ส่วนราชการ องค์กรภาคเอกชน และเป็นการสร้างเครือข่ายเพื่อเข้ามาบริหารจัดการขยะในแหล่งชุมชน พื้นที่สาธารณะ และแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงในส่วนราชการต่าง ๆ โดยเริ่มต้นจากหมู่บ้านร่องเพื่อทำให้เกิดการคัดแยกขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำ หรือแปรรูปเป็นของใช้ในบ้าน ซึ่งเป็นการลดรายจ่ายของครัวเรือน และนำขยะที่คัดแยกไปขายเพื่อสร้างรายได้เพิ่ม รวมถึงมีการจัดทำถังขยะเปียกในครัวเรือน โดยนำเศษอาหารมาหมักให้เป็นปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งจะช่วยบำรุงดิน และนำไปใช้ในแปลงผักสวนครัวได้ สำหรับผลผลิตที่ได้อาจเก็บไว้บริโภคในครัวเรือน หรือแบ่งปันให้เพื่อนบ้าน รวมถึงสามารถนำไปจำหน่ายในตลาดได้ ทำให้ได้ทั้งในเรื่องการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งจากการแบ่งปัน พึ่งพาอาศัยกันนั่นเอง

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงองค์ประกอบของเครือข่ายในการบริหารจัดการขยะของโครงการกรุงเก่าเมืองสะอาด เพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญในการพัฒนาเครือข่าย และนำมาซึ่งการได้รับการสนับสนุนทั้งในด้านงบประมาณ และองค์ความรู้จากภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากภาคประชาชน ส่วนราชการในพื้นที่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน รวมถึงเป็นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถไปจัดการปัญหาอื่น ๆ ในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับองค์ประกอบของเครือข่ายในการบริหารจัดการขยะของโครงการกรุงเก่าเมืองสะอาด
2. เพื่อศึกษาระดับผลสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมของโครงการกรุงเก่าเมืองสะอาด
3. เพื่อศึกษาแนวทางการยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการขยะของโครงการกรุงเก่าเมืองสะอาด

วิธีดำเนินการวิจัย

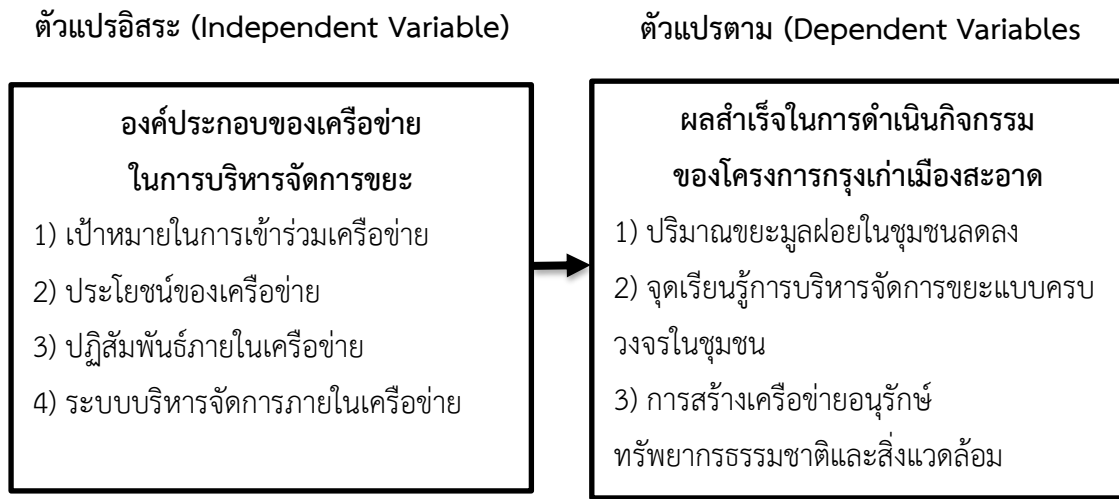
การวิจัยเรื่องนี้ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods research) ซึ่งเป็นการผนวกรวมเอาระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เข้าด้วยกัน โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่เป็นผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมจำนวน 678 คน (อำเภอพระนครศรีอยุธยา, 2565) และมีขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 252 คน โดยได้จากการคำนวณด้วยสูตรของ Yamane (Yamane, Taro, 1973)

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้แทนภาคเอกชน จำนวน 1 คน ผู้บริหารส่วนราชการ จำนวน 2 คน และผู้แทนภาคเครือข่าย จำนวน 2 คน รวมจำนวน 5 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย คือ ตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม แสดงเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Individual Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruences Index : IOC) จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่าระดับระหว่าง 0.60-1.00 และตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient: α) ของครอนบาค (Cronbach) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.943

3.2 แบบสัมภาษณ์ (Individual Interview) เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ และดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้แทนภาคเอกชน จำนวน 1 คน ผู้บริหารส่วนราชการ จำนวน 2 คน และผู้แทนภาคเครือข่าย จำนวน 2 คน รวมจำนวน 5 คน กำหนดผู้ให้สัมภาษณ์ด้วยวิธีการเฉพาะเจาะจง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1 จัดทำหนังสือถึงนายอำเภอพระนครศรีอยุธยา เพื่อขอความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกและเก็บแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้รวบรวมแบบสอบถามและได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

5.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ และความถูกต้องของแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมด

5.2 ลงรหัสตามแบบการลงรหัส (Coding Form)

5.3 กำหนดเกณฑ์การวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีการของ Likert

5.4 นำแบบสอบถามที่ลงคะแนนเรียบร้อยแล้วไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ดังนี้

6.1 การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการวิเคราะห์ระดับองค์ประกอบของเครือข่ายในการบริหารจัดการขยะ และระดับผลสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมของโครงการกรุงเทพมหานคร เมืองสะอาด สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

6.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อวิเคราะห์ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการขยะของโครงการกรุงเทพมหานคร เมืองสะอาด

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเครือข่ายในการบริหารจัดการขยะเพื่อผลสำเร็จของโครงการกรุงเทพมหานคร เมืองสะอาด อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ระดับองค์ประกอบของเครือข่ายในการบริหารจัดการขยะ

ตารางที่ 1 ระดับตัวประกอบองค์ประกอบของเครือข่ายในการบริหารจัดการขยะ โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

องค์ประกอบของเครือข่ายในการบริหารจัดการขยะ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1) เป้าหมายในการเข้าร่วมเครือข่าย	3.94	0.45	มาก
2) ประโยชน์ของเครือข่าย	3.81	0.47	มาก
3) ปฏิสัมพันธ์ภายในเครือข่าย	3.70	0.62	มาก
4) ระบบบริหารจัดการภายในเครือข่าย	3.84	0.62	มาก
	3.83	0.46	มาก

จากตารางที่ 1 องค์ประกอบของเครือข่ายในการบริหารจัดการขยะพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย เป้าหมายในการเข้าร่วมเครือข่าย รองลงมาคือ ระบบบริหารจัดการภายในเครือข่าย ประโยชน์ของเครือข่าย และปฏิสัมพันธ์ภายในเครือข่าย

2. ระดับผลสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมของโครงการรณรงค์เมืองสะอาด

ตารางที่ 2 ระดับผลสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมของโครงการรณรงค์เมืองสะอาด โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ผลสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมของโครงการรณรงค์เมืองสะอาด	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1) ปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชนลดลง	3.94	0.45	มาก
2) จุดเรียนรู้การบริหารจัดการขยะแบบครบวงจร	3.81	0.47	มาก
3) การสร้างเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.70	0.62	มาก
	3.90	0.59	มาก

จากตารางที่ 2 ผลสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมของโครงการรณรงค์เมืองสะอาดพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ ปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชนลดลง รองลงมาคือ การสร้างเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และจุดเรียนรู้การบริหารจัดการขยะแบบครบวงจรในชุมชน

3. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการขยะของโครงการกรุงเทพมหานครเมืองสะอาด

3.1 องค์ประกอบของเครือข่ายในการบริหารจัดการขยะ

3.1.1 เป้าหมายในการเข้าร่วมเครือข่าย สรุปได้ดังนี้ ทุกการทำงานต้องมีเป้าหมายที่สามารถวัดผลได้อย่างเป็นรูปธรรมเป็นเกณฑ์ในการทำงาน ซึ่งการทำให้ทุกภาคส่วนเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการบริหารจัดการขยะของโครงการกรุงเทพมหานครเมืองสะอาด ย่อมต้องมีความชัดเจน และเป็นไปได้ทั้งเป้าหมายความสำเร็จ และวิธีการที่เหมาะสมกับพื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการรวมพลังเพื่อทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ

3.1.2 ประโยชน์ของเครือข่าย สรุปได้ดังนี้ การทำงานแบบเครือข่ายเป็นการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในภาคเอกชนมักเป็นความร่วมมือระหว่างองค์กรที่ได้รับประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งสามารถสนองตอบต่อเป้าหมายความต้องการขององค์กรได้ ทั้งนี้ อาจมองได้ว่า การทำงานแบบเครือข่ายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ก่อให้เกิดการสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และเป็นการระดมทรัพยากรที่จำเป็นจากหน่วยงานที่มีศักยภาพเพื่อดำเนินกิจกรรมให้บรรลุผลสำเร็จ

3.1.3 ปฏิสัมพันธ์ภายในเครือข่าย สรุปได้ดังนี้ การทำงานแบบเครือข่ายต้องให้ความสำคัญกับแลกเปลี่ยนความร่วมมือระหว่างสมาชิกเครือข่าย ซึ่งจะช่วยให้เครือข่ายเกิดความเข้มแข็งยิ่งขึ้น โดยอาจดำเนินการแลกเปลี่ยนความร่วมมือในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการควบคู่กันไป ซึ่งทั้งส่วนราชการ และภาคเอกชนที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการขยะต้องให้การช่วยเหลือในด้านความรู้ และพัฒนาทักษะเกี่ยวกับการคัดแยกขยะในลักษณะของพี่เลี้ยง

3.1.4 ระบบบริหารจัดการภายในเครือข่าย สรุปได้ดังนี้ การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายต้องมีความต่อเนื่อง โดยใช้การติดต่อสื่อสารที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้เป็นหลัก เช่น ไลน์กลุ่ม เสียงตามสาย เพื่อสื่อสารข้อมูล และสร้างความเชื่อมั่นให้คนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม นอกจากนี้ ยังต้องมีการพัฒนาความรู้ในการจัดการขยะในชุมชนให้แก่ผู้นำชุมชนที่ขับเคลื่อนกิจกรรม เพื่อให้สามารถให้คำแนะนำกับลูกบ้านได้

3.2 ผลสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมของโครงการกรุงเทพมหานครเมืองสะอาด

3.2.1 ปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชนลดลง โดยโครงการกรุงเทพมหานครเมืองสะอาดเริ่มต้นจากหมู่บ้านการเคหะแห่งชาติอยุธยา ตำบลหันตรา และชุมชนหมู่ 4 ตำบลสวนพริก ของอำเภอ

พระนครศรีอยุธยา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่มให้ความเห็นตรงกันว่า ปริมาณขยะในชุมชนมีจำนวนลดลง เนื่องจากคนในชุมชนมีความรู้ในการคัดแยกขยะ การสร้างมูลค่าเพิ่มให้ขยะ และการแปรรูปขยะได้

3.2.2 จุดเรียนรู้การบริหารจัดการขยะแบบครบวงจร โดยเริ่มต้น ณ ที่ว่าการอำเภอพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีการจัดทำฐานการเรียนรู้ประกอบด้วย (1) การคัดแยกขวดพลาสติก (2) การจัดทำถังขยะเปียกในรูปแบบคีย์โฮล (3) แพลงผักสวนครัว (4) แพลงปุ๋ยหมัก โดยได้รับการสนับสนุนโดยส่วนราชการที่อยู่ในที่ว่าการอำเภอพระนครศรีอยุธยา และศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ สวนไผ่ by ยายลี ซึ่งการดูแลรักษาได้มอบหมายให้สมาชิกอาสาสมัครกาดินแดน (อส.) ประจำอำเภอ และผู้ใหญ่บ้านที่เข้าเฝ้าบริการประชาชนประจำวัน ให้ร่วมดูแลความเรียบร้อยของจุดเรียนรู้ เช่น รดน้ำแปลงผัก สนับสนุนขวดแก้วกับกระป๋องอลูมิเนียม

3.2.3 การสร้างเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยต้องมีการประสานหน่วยงานที่สนใจเข้าร่วมเครือข่าย (1) สำนักงานศิลปกรที่ 3 อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสวนพริก สนใจเข้าร่วมอบรมการจัดการขยะและการขายวัสดุรีไซเคิล (2) ศูนย์ประสานงานองค์การชุมชนอำเภอพระนครศรีอยุธยา ร่วมสนับสนุนกิจกรรมจุดเรียนรู้การบริหารจัดการขยะแบบครบวงจรระดับอำเภอ โดยแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์พืช และสนับสนุนสารเร่งซูเปอร์ พด.2 เพื่อทำปุ๋ยหมักจากซากพืช และประสานชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมขายวัสดุรีไซเคิล (3) ศูนย์เรียนรู้สวนไผ่ by ยายลี สนับสนุนองค์ความรู้แก่เครือข่ายที่สนใจ ได้แก่ การนำผักตบชวามาทำเป็นปุ๋ยหมัก และบรรจุถุงจำหน่าย การจัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อน การคัดแยกขยะในครัวเรือน

3.3 ข้อเสนอแนะในการการบริหารจัดการขยะของโครงการบูรณาการเมืองสะอาดในอนาคตสามารถจำแนกตามเป้าหมายในการดำเนินงานได้ดังนี้

3.3.1 การลดปริมาณขยะในชุมชน (1) ขยายพื้นที่ดำเนินการ โดยประสานชุมชนต่างๆ ที่สนใจเข้าร่วมโครงการ โดยใช้เวทีการประชุมประจำเดือนของที่ว่าการอำเภอพระนครศรีอยุธยา และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อคัดเลือกชุมชนที่มีความพร้อมเข้าร่วมโครงการให้ครบทุกตำบล (2) ประสานของความร่วมมือจากตลาดชุมชนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมตลาดปลอดโฟม โดยให้ผู้ประกอบการงดใช้กล่องโฟมเป็นภาชนะบรรจุอาหาร

3.3.2 จุดเรียนรู้การบริหารจัดการขยะแบบครบวงจร ดำเนินการจัดตั้งกองทุนธนาคารขยะระดับอำเภอ โดยประสานให้ภาคเอกชนดำเนินการรับซื้อขวดพลาสติก ขวดแก้ว

และกระป๋องอลูมิเนียมที่ส่วนราชการที่อยู่ในที่ว่าการอำเภอพระนครศรีอยุธยา และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นำมาบริจาค เพื่อแลกเป็นแต้มสะสมนำเข้าบัญชีของกองทุนฯ

3.3.3 การสร้างเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยนำตัวอย่างความสำเร็จในการขยายเครือข่ายในโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ เพื่อดำเนินกิจกรรมในโรงเรียนอื่น ๆ รวมถึงกิจกรรมในลักษณะเด็กนำผู้ใหญ่หนุน กิจกรรมจิตอาสาในพื้นที่

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาเครือข่ายในการบริหารจัดการขยะเพื่อผลสำเร็จของโครงการกรุงเก่าเมืองสะอาด อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ดังนี้

1. ระดับองค์ประกอบของเครือข่ายในการบริหารจัดการขยะของโครงการกรุงเก่าเมืองสะอาด โดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีเป้าหมายในการเข้าร่วมเครือข่ายมีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกองค์ประกอบ ซึ่งอาจเป็นเพราะการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเพื่อดำเนินโครงการกรุงเก่าเมืองสะอาด จะต้องมียุทธศาสตร์หลักในการดำเนินงานร่วมกันในนามของอำเภอพระนครศรีอยุธยา ซึ่งสอดคล้องกับที่ George H. Frederickson กล่าวว่า เครือข่ายต้องมีเป้าหมาย หรือมีอุดมการณ์ในการดำเนินการกิจกรรมร่วมกัน (Frederickson, George H, 1989) ซึ่งเสรี พงศ์พิศ และนันทิยา หุตานุวัตรและณรงค์ หุตานุวัตร ได้กล่าวไว้สอดคล้องกันว่า เครือข่ายเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน (เสรี พงศ์พิศ, 2548; นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร, 2547) ซึ่งปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธ์ เห็นว่า การมีจุดมุ่งหมายร่วมจะช่วยให้การทำงานแบบเครือข่ายเกิดประสิทธิภาพสูง ดังนั้น หากทุกฝ่ายสามารถกำหนดจุดหมายร่วมกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุดหมายที่ทุกฝ่ายเห็นและต้องการให้เกิดขึ้น ย่อมช่วยให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพ (ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธ์, 2546) ซึ่งสอดคล้องกับที่เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ได้กล่าวว่า การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายจะเป็นการนำเอาจุดแข็งของแต่ละฝ่ายมาสนับสนุนกันในการทำงาน ทำให้เกิดการผนึกกำลัง (Synergy) ซึ่งจะช่วยให้เกิดผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นดีกว่าผลลัพธ์ของการทำงานที่ต่างคนต่างทำแล้วนำมารวมกัน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543)

2. ระดับผลสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมของโครงการกรุงเก่าเมืองสะอาด โดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชนลดลงมีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับ ซึ่งสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ของกระทรวงมหาดไทย ที่กำหนดให้มี

การจัดการขยะต้นทาง โดยมีเป้าหมายให้มีการลดปริมาณและคัดแยกขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด โดยใช้หลักการ 3 Rs : Reduce Reuse และ Recycle หรือ 3 ช: ใช้น้อย ใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่ รวมถึงสนับสนุนและขยายผลให้ประชาชนมีการจัดการขยะมูลฝอยที่ต้นทางตั้งแต่ระดับครัวเรือน (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2565)

3. แนวทางการยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการขยะของโครงการกรุงเทพมหานครเมืองสะอาด พบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจ คือ (1) การลดปริมาณขยะในชุมชน มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของณฤทัย ทองมี ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนนำไปสู่การเป็นจังหวัดสะอาดไว้ว่า การได้รับรางวัลชนะเลิศชุมชนปลอดขยะ ประจำปี 2560 ประเภทชุมชนขนาดเล็ก เป็นต้น ทำให้ได้รับความสนใจจากหน่วยงานภายนอกขอเข้ามาศึกษาดูงานภายในพื้นที่ เพื่อศึกษาวิธีการจัดการภายในชุมชนที่สามารถส่งเสริมให้ชุมชนประสบความสำเร็จในการจัดการขยะ (3) การสร้างเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ณฤทัย ทองมี, 2566) มีความสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ของกระทรวงมหาดไทย ที่กำหนดให้มีการจัดการขยะโดยเครือข่าย “อาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.)” ซึ่งเป็นเครือข่ายที่สร้างความร่วมมือกันในการวางแผนและเลือกวิธีการจัดการมูลฝอยในหมู่บ้าน/ชุมชนที่เหมาะสมและบริบทของแต่ละพื้นที่ (กระทรวงมหาดไทย, 2566)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาการพัฒนาเครือข่ายการบริหารจัดการขยะเพื่อผลสำเร็จของโครงการกรุงเทพมหานครเมืองสะอาด อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

- 1) องค์ประกอบของเครือข่ายในการบริหารจัดการขยะพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก
- 2) ผลสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมของโครงการกรุงเทพมหานครเมืองสะอาดพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับ

มาก

3) ข้อเสนอแนะในการการบริหารจัดการขยะของโครงการกรุงเทพมหานครเมืองสะอาดในอนาคต คือ การลดปริมาณขยะในชุมชน ได้แก่ การขยายพื้นที่ดำเนินการในชุมชนต่าง ๆ ที่สนใจเข้าร่วมโครงการให้ครบทุกตำบล และการประสานขอความร่วมมือจากตลาดชุมชนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมตลาดปลอดโฟม พัฒนาจุดเรียนรู้การบริหารจัดการขยะแบบครบวงจร โดยจัดตั้งกองทุนธนาคารขยะระดับอำเภอ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ต้องมีการสื่อสารถึงเป้าหมายและวิธีการดำเนินกิจกรรมของโครงการกรุงเก่าเมืองสะอาด ให้กลุ่มเป้าหมายรับรู้อย่างต่อเนื่อง

1.2 ต้องมีกิจกรรมที่การสนับสนุนให้ภาคีเครือข่ายทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ เพื่อสร้างความร่วมมือในอนาคต

1.3 ต้องมีการสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีภายในเครือข่าย เช่น การให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่ขอรับการสนับสนุน

1.4 ต้องมีการบริหารจัดการภายในเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง เช่น การลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น ออก การรายงานความก้าวหน้าของโครงการ

1.5 ต้องมีการกำหนดเป้าหมายพื้นที่ในการลดปริมาณขยะในชุมชน โดยมอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อคัดเลือกชุมชนที่มีความพร้อมเข้าร่วมโครงการให้ครบทุกตำบล

1.6 ต้องมีการจัดตั้งกองทุนธนาคารขยะระดับอำเภอ โดยประสานให้ภาคเอกชนดำเนินการรับซื้อขวดพลาสติก ขวดแก้ว และกระป๋องอลูมิเนียมที่ส่วนราชการที่อยู่ในที่ว่าการอำเภอ พระนครศรีอยุธยา และก้านัน ผู้ใหญ่บ้านนำมาบริจาค เพื่อแลกเปลี่ยนแต้มสะสมนำเข้าบัญชีของกองทุนฯ

1.7 ต้องมีการขยายเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนอื่น ๆ โดยมีกิจกรรมในลักษณะเติมนำผู้ใหญ่หนุน กิจกรรมจิตอาสาในพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยสาเหตุอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะของโครงการกรุงเก่าเมืองสะอาด อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การพัฒนาบุคลากรและทีมงาน เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาโครงการที่มีลักษณะคล้ายกันในพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ หรือโครงการที่จัดทำโดยส่วนราชการอื่น ๆ ที่ประสบผลสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย. (2566). แผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2566. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชส มีเดีย.
- จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2565). แผนพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (พ.ศ. 2566-2570). พระนครศรีอยุธยา: จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.
- ณฤทัย ทองมี. (2566). การบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนต่อการส่งเสริมการเป็นจังหวัดสะอาด: กรณีศึกษา บ้านป่าดิงงาม เทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 1(5), 45.
- นันทิยา หุตานวัตร และณรงค์ หุตานวัตร. (2547). การพัฒนาองค์กรชุมชน. กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธ์. (2546). สื่อสารกับสังคมเครือข่าย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2565). จัดการขยะที่ต้นทางสู่ปลายทางที่ยั่งยืน. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์สื่อตะวัน จำกัด.
- เสรี พงศ์พิศ. (2548). เครือข่าย : ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.
- อำเภอพระนครศรีอยุธยา. (2565). โครงการบูรณาการอำเภอเมืองสะอาด อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. พระนครศรีอยุธยา: อำเภอพระนครศรีอยุธยา.
- อำเภอพระนครศรีอยุธยา. (2565). แผนพัฒนาอำเภอพระนครศรีอยุธยา ปี 2566-2567. พระนครศรีอยุธยา: อำเภอพระนครศรีอยุธยา.
- Frederickson, George H. (1989). Minnowbrook II: Changing Epochs of Public Administration. *Public Administration Review*, 49(2), pp.95-100.
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics; An Introduction Analysis*. Harper International Edition: Tokyo.